

Gij zult niet doden...

Deborah Paalman

Uitsnede uit een miniatuur in Speculum humanae salvationis en andere teksten, Keulen, frater Nicolaus (kopiist), ca. 1450.

Schichtig kijkt de man achterom. Zijn ze hem gevolgd? Hij probeert stil te zijn maar kan nauwelijks voorkomen dat zijn gehijg in de stille avond klinkt als het op en neer bewegen van de blaasbalg van de smid... Hoeveel mijlen heeft hij al gerend...?

Arnout Cornelisz. hield zich verborgen vlakbij het Huis te Merwede. Vroeger woonden hier de Heren van de Merwede, maar nu was het in handen van de heer van Brederode en werd het Huis aangevallen door een menigte woedende Dordtenaren. De burgeroorlog waarin ze verzeild waren geraakt woedde al ruim 50 jaren. De edellieden van het graafschap Holland hadden verschillende politieke standpunten en dat kon natuurlijk alleen maar leiden tot ellende. Hij had het wel voorzien. Hij was de 45 net gepasseerd en afkomstig uit het dorpje Cruiskerke. Een eerlijke, hardwerken-de boer, maar in tijden van onrust oproepbaar door de adellijke heren. En enkele maanden geleden was het zo ver. Hij moest zich scharen onder de vlag van de Hoeken, tegen de Kabeljauwen. De strijd brak uit vlakbij de stad, maar op deze dag in het jaar 1418 blijken de Kabeljauwen geduchte tegenstanders, die hun aanvallers teruggrijpen naar het Huis aan de rivier de Merwede. Terwijl hij bij de ophaalbrug van het Huis probeert stand te

houden, breken de Kabeljauwen achter hem door de verdedigingslinie. De strijd is ongelijk en overal om hem heen vluchten zijn kameraden... Het Huis wordt belegerd.

Ook Arnout vlucht en verbergt zich. Na enkele uren lijkt het rustiger te zijn geworden. Zal hij de oversteek wagen? Als hij die kar bereikt, kan hij zich daar vandaan terugtrekken in de struiken en proberen weg te komen. Hij zet het op een lopen en duikt achter de kar in het wilgenhout. Niemand lijkt hem te hebben gezien. Even blijft hij staan om te luisteren, maar schuift dan langzaam achterwaarts. Na een tijdje bereikt hij de rand van het wilgenbosje. Hier is het terrein opener en in de verte ziet hij de kerktorens van een paar dorpjes. Zijn dorp ligt enkele mijlen verder naar het zuidwesten. Als hij eerst maar de rivier de Dubbel kan bereiken... Dan is thuis niet meer ver.

Hij verkent het terrein met zijn ogen, rent een stuk, verschuilt zich en rent weer verder. Het moet al tegen de vespers zijn. Eindelijk ziet hij de Dubbel. Gelukkig kan hij zwemmen, want zijn dorp ligt aan de andere kant van het water. De Dubbel stroomt traag en de bedding is niet erg diep. De vele oeverplanten en het hoge riet zullen hem dekking geven. Hij richt zich een laatste keer op om te

Het collectieve graf.

luisteren. Het lijkt stil, maar ineens hoort hij rauwe stemmen. Een groep mannen te paard en enkele voet-soldaten hebben hem gezien! Het zijn Kabeljauwen en ze zijn nog altijd belust op wraak! In volle vaart stuiven ze over de weg die langs de Dubbel loopt. In paniek schiet Arnout vooruit om snel de rivier in te duiken, maar de mannen halen hem in voordat hij de oever bereikt...

Nog net ziet Arnout zijn aanvallers een kruisboog trekken en het zwaard heffen. Meteen voelt hij een vlammen-de pijn in zijn heup en kort daarna een scherpe pijscheut door zijn achterhoofd. Zijn passen vertragen en het wordt zwart voor zijn ogen. Het laatste wat Arnout beseft is dat hij zijn dorp nooit meer levend zal bereiken..."

De skeletten van de door geweld omgekomen mannen.

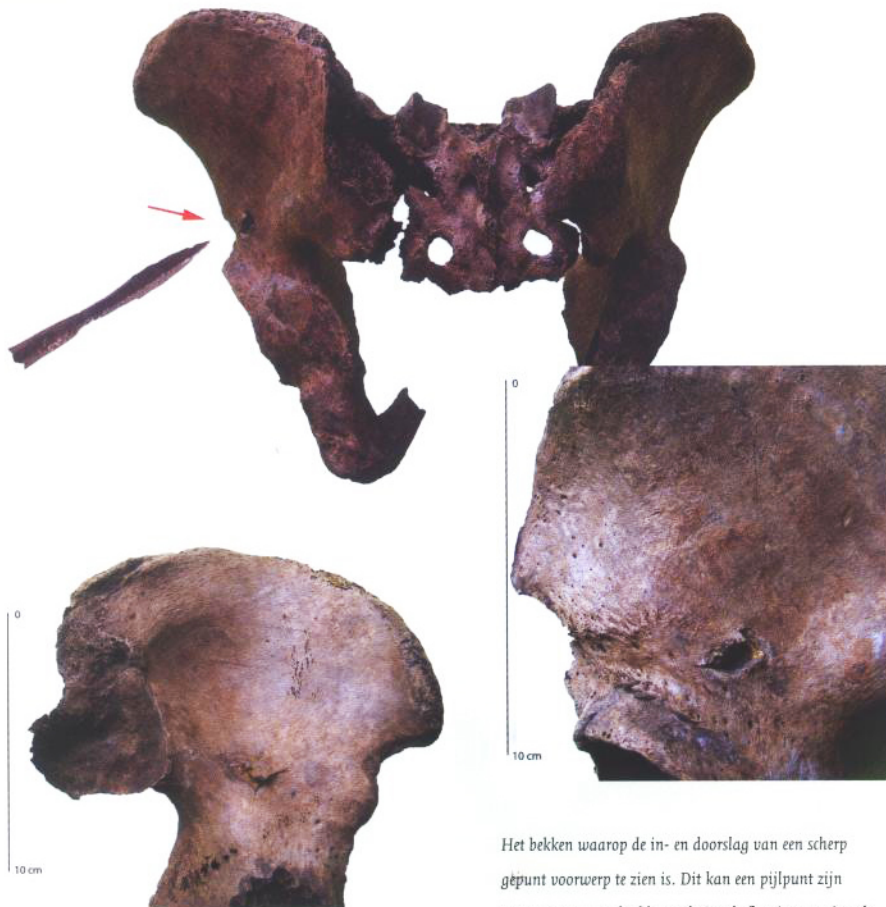
Een fraai kerstverhaal van 'pais en vree' is het verhaal hiernaast niet, eerder een verslag over moord en doodslag. Het is weliswaar fantasie, maar het staat misschien niet ver af van enkele bizarre vondsten die in 2009 op het Gezondheidspark in Dordrecht zijn gedaan, toen het kerkhof, dat in 2006 al werd gevonden, verder werd opgegraven.

De meest opmerkelijke vondst was die van een collectief graf met daarin drie personen. Deze personen zijn tegelijkertijd in één kuil begraven, alleen van elkaar gescheiden door planken en berkenhouten stammetjes, afgedekt met planken. Het gaat om volwassen mannen in de leeftijd tussen 40-60 jaar. Bij twee van hen zijn op hun botten aanwijzingen gevonden voor zware lichamelijke arbeid en (wapen)geweld. Op het linker bekkendeel van individu S1131 (in het verhaal Arnout) is een niet geheeld 'impacttrauma' aanwezig dat

waarschijnlijk is veroorzaakt door een puntig steekwapen of een pijlpunt. Het gat aan de achterzijde van het bekken is hoekig van vorm en meet 1x0,8 cm. Aan de voorzijde is hierdoor een opstaande botsplinter ontstaan. De steek of het schot is dus van achteren toegebracht en heeft het bot doorboord. Daarnaast vertoont de linker achterzijde van de schedel een slagspoor met een lengte van 3,5 cm. Een dergelijke verwonding zal veroorzaakt zijn door een zwaard of bijl en is eveneens van achteren toegebracht. Ging het hier om een vluchtende persoon? Zwierven er in zijn tijd roven-de en brandschattende bendes rond en verdedigde hij zijn dorp? Had het te maken met de Hoekse en Kabeljauwse twisten? We weten het niet, maar in elk geval zijn beide verwondingen zeer ernstig geweest en aangezien genezing van het bot niet heeft plaatsgevonden, kunnen we aannemen dat de man aan deze verwondingen is overleden.

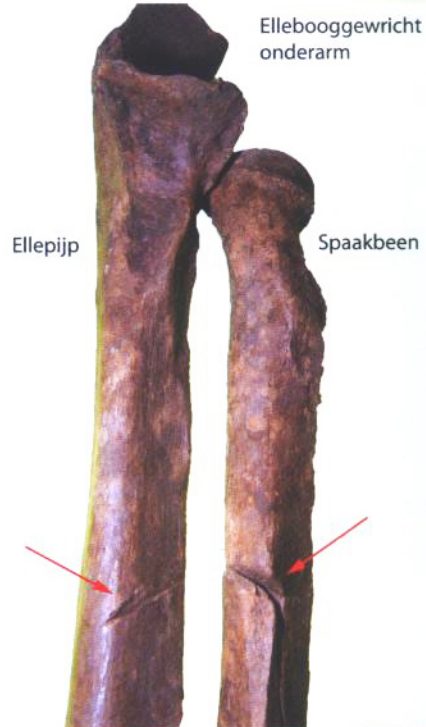
Miniatuur in Petrus Comestor, Historia scholastica (fragment). Biblia pauperum, ca. 1450-1455.

Schedel met spoor van wapengeweld.

Het bekken waarop de in- en doorslag van een scherp gepunt voorwerp te zien is. Dit kan een pijlpunt zijn geweest naar voorbeeld van de (op de foto ingezette) 14de eeuwse kruisboogpijlpunt die in 1997 is opgegraven op het Statenplein.

Onderarm met zwaard- of bijlinslag.

De andere man (S1132), heeft een slagspoor aan de binnenzijde van zijn linker onderarm. Het spaakbeen is hierdoor gebroken en deels versplinterd. Op de ellepijp is een slagspoor van 1,5 cm te zien. De sporen op beide botten zijn vermoedelijk toegebracht met een zwaard of bijl. Hoewel een dergelijke verwonding niet (direct) dodelijk is, is deze persoon wel kort hierna overleden, aangezien het bot niet is geheeld.

Los van dit collectieve graf zijn bij nog drie andere personen impacttrauma's gesignaleerd. Het gaat om hak- of snijsporen op de schedels van twee vrouwen en een man. Bij de vrouwen lijken de sporen op geweld te wijzen, bij de man kan ook een ongeluk de oorzaak zijn. Bij geen van drieën is het zeker of de verwondingen tot hun dood hebben geleid, maar bij de man was het waarschijnlijk geen fatale verwonding.

Het is onduidelijk binnen welke geweldadige context deze twee, en waarschijnlijk drie, mannen om het leven zijn gekomen. Omdat er sprake is van een meervoudige begraving, lijkt het aannemelijk dat er sprake is van slachtoffers van een (georganiseerde) strijd en niet van een uit de hand gelopen ruzie. Mogelijk waren dit semiprofessionele (huur)soldaten.

Meer weten over de opgravingen van 2009? Begin 2011 zal het volledige onderzoeksrapport te vinden zijn op www.dordrecht.nl/archeologie.

Uitsnede uit een miniatuur in Speculum humanae salvationis en andere teksten, Keulen, frater Nycolaus (kopiist), ca. 1450.

